

Ömer Hayyam'dan Söz Ediyorum

– Ahmet AYAZ · 02 Ocak 2018

Ahmet AYAZ

Gaziantep Ekspres Gazetesi 03 Ocak 2018

.....

Bugün Büyük Türk bilgilerinden olan Ömer Hayyamdan söz etmek istedim. Gelecek nesillere ışık tutmak maksadı ile. Rubaileri ile bilinen Ömer Hayyam, aşağıya aldığım dörtlüklerden birisi ile akıllarda iz bırakmıştır. “Celladına aşık olmuşsa bir millet, İster ezan, ister çan dinlet.” demiş. Tıpkı günümüzde hem Müslümanım diyerek namaz kılıp, oruç tutar, hem de, askerimizi, polis memurlarımızı, dağlarda şehit edenleri destekleyen siyasi partilere oy verenler gibi. Herhalde okurlarım anladılar ne demek istediğimi. Şimdi asıl konuya girelim, Ömer Hayyam kimdir ?

Ömer Hayyam'ın asıl adı Giyaseddin Ebu'l Feth Bin İbrahim El Hayyam' dır. Ömer Hayyam, İran ve doğu edebiyatında rubai türünün kurucusudur. Batı ülkelerinde adına birçok dernek kurulmuş, rubaileri bütün batı dillerine çevrilmiştir. Matematik, fizik, astronomi ve tıp alanlarında birçok icadı ve önemli eseri bulunmaktadır. İbn-i Sina'dan sonra Doğu'nun yetiştirdiği en büyük bilgin olarak kabul edilmiştir. 18 Mayıs1048'de İran'ın Nişabur kentinde doğdu. Ömer Hayyam, bir çadircının oğluydu. Bu yüzden acem dilinde çadircı anlamına gelen soyadını babasının mesleğinden aldı. Ömer Hayyam, yaşadığı dönemde daha çok bilgin olarak ün kazandı.

Matematik ,fizik, astronomi ve tıp gibi rasyonel ilimler dışında müzik ve şiirle de yakından ilgilendi. İran'ın, Selçuklular yönetiminde olduğu dönemde yaşayan Hayyam, Horasan ülkesindeki büyük şehirleri, Belh, Buhara ve Merv gibi bilim merkezlerini gezdi, Bağdat'a da gitti. Zamanının hükümdarlarından, özellikle Selçuklu Sultanı Melikşah ve Karahanlı Şemsülmülk'ten büyük yakınlık gördü. Saraylarına ve meclislerine sık sık konuk oldu. Residüddin'in "Cami-üt-Tevarih" adlı eserinde anlattığına göre Nizamülmülk ve Hasan Sabbah, Ömer Hayyam ile okul arkadaşları ve yakın dosttular. Nizamülmülk, bilgisine çok güvendiği için devlet yönetimi konusunda kendisine yardımcı olması için Hayyam'dan yardım istedi, ancak o, saray entrikalarından hayatının sonuna kadar uzak kalmayı yeğlediği için bu teklifi geri çevirdi.

Gerek kendi yaşadığı dönemde, gerekse sonraki çağlarda yazılan tüm kaynaklarda, Ömer Hayyam'ın çağının bütün bilgilerini edindiği, o alanlarda derin tartışmalara girdiği, fıkıh, ilahiyat, edebiyat, tarih, fizik ve astronomi okuttuğu yazılıdır.

Hayyam, fizik, metafizik, matematik, astronomi ve şiir alanlarında değişik eserler yazdı. Yazdığı bilimsel içerikli kitaplar arasında İbni Sina'nın Temcid (Yücelme) adlı eserinin yorum ve tercümesi, Cebir ve Geometri Üzerine, Fiziksel Bilimler Alanında Bir Özet, Varlıkla İlgili Bilgi Özeti, Oluş ve Görüşler, Bilgelikler Ölçüsü, Akıllar Bahçesi yer aldı. En büyük eseri Cebir Risalesi'ydı. Matematik bilgisi ve

yeteneği zamanın çok ötesinde olan Ömer Hayyam denklemlerle ilgili başarılı çalışmalar yaptı. Bunun yanısıra, binom açılımını ve bu açılımdaki katsayıları da bulan ilk kişiydi.

Ömer Hayyam'ın edebiyat tarihindeki yerini belirleyen, sonraki yüzyıllarda da İslam dünyasının en büyük şairlerinden biri olarak anılmasına neden olan, yazdığı rubailerdi. Ömer Hayyam, İran ve doğu edebiyatında rubai türünün kurucusuydu. O günlerden bugüne dilden dile dolaşarak gelen sayısının ikiyüz kadar olduğu tahmin edilen rubaileri, sonraki çağlara da damgasını vuran eserler oldu.

Hayyam, rubailerini yazarken oldukça kolay anlaşılabilir, akıcı ve açık bir dil kullandı. Şiirlerinde gerçekçiydi. Yaşadıklarını ve gözlemlediklerini olduğu gibi dile getirdi. Ona göre, en şaşmaz ölçü akıl ve sağduyuydu. İnsanoğlu, gerçeğe ancak akıl yolu ile ulaşabilirdi.

Şiirlerinde zamanının haksızlıklarını ve saçmalıklarını ince ve alaycı bir dille yerdi. Dörtlüklerinin konusunu aşk, şarap, dünya, insan hayatı ve yaşama sevinci gibi temalardan seçti. İnsan hayatının ana dokularına felsefi bir gözle baktı.

"Horasan'ın yıldızı; İran'ın ve Irak'ın dahisi, feylesofların prensi Ömer" şeklinde anıldı.

4 Aralık 1131'de doğduğu yer olan Nişabur'da hayatı sona erdi.

Saygıdeğer okurlarım beni unutmayın. Sizler ile sohbet köşemde yine buluşalım. En güzel ve mutluluk dolu günler hepimizin olsun. Hoşça ve dostça kalınız.